

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „АГРО ФРИГО“ ООД СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 39814/12)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

5 септември 2019 г.

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото „Агро Фриго“ ООД срещу България

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камара в състав:

Ангелика Нусбергер (Angelika Nußberger), *председател*,

Гана Юдкивска (Ganna Yudkivska),

Шифра О'Лиъри (Siofra O'Leary),

Мартинш Митс (Mārtiņš Mits)

Летиф Хюсеинов (Lətif Hüseynov),

Ладо Чантурия (Lado Chanturia), *съдии*,

Мира Райчева (Mira Raycheva), *ad hoc съдия*

и Милан Бласко (Milan Blaško), *заместник-секретар на отделението*,

След закрито заседание, проведено на 9 юли 2019 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 39814/12) срещу Република България, подадена в Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от българско дружество с ограничена отговорност, „Агро Фриго“ ООД („дружеството жалбоподател“), на 12 юни 2012 г.

2. Дружеството жалбоподател се представлява от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева, адвокати, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агент г-жа В. Христова от Министерство на правосъдието.

3. Дружеството жалбоподател твърди, че отмяната на окончателно решение в негова полза, присъждащо му обезщетение срещу държавата, засяга неговите права на справедлив процес и мирно ползване на неговите притежания.

4. На 13 юни 2017 г. Правителството е уведомено за жалбата.

5. Г-н Йонко Грозев, избраният от името на България съдия, няма възможност да заседава по делото (правило 28). На 25 януари 2019 г. председателят на камарата назначава г-жа Мира Райчева като *ad hoc* съдия (правило 29).

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО**

6. Дружеството жалбоподател е със седалище в Нова Загора.

А. Заявление на дружеството жалбоподател по САПАРД

7. Специалната програма за присъединяване в областта на земеделието и развитието на селските райони (САПАРД) е създадена през 1999 г. от Съвета на Европейския съюз. Целта ѝ е да предостави подпомагане за предприемаческите мерки в областта на земеделието и развитието на селските райони на държавите кандидати в Централна и Източна Европа. В България програмата се управлява от правителствено ведомство, наречено Държавен фонд „Земеделие“ (наричано по-долу „ДФЗ“, вж. параграф 29 по-долу).

8. През 2006 г. дружеството жалбоподател кандидатства за субсидия по САПАРД за проект, предвиждащ изграждането на селскостопански пазар в гр. Нова Загора. Исканата субсидия е предназначена да покрие половината от разходите по проекта. В решение от 18 август 2006 г. обаче ръководителят на ДФЗ отхвърля заявлението на дружеството жалбоподател като констатира, че то не е подкрепено от необходимите документи и че не отговаря на съответните изисквания; по-конкретно проектът предвижда на пазара да се продава и лозов разсад, докато финансирането по САПАРД може да бъде осигурено за селскостопански пазари, където се продават само плодове, зеленчуци, цветя и риба.

9. Дружеството жалбоподател подава молба за съдебен контрол и с решение от 31 март 2008 г. Софийски градски съд отменя обжалваното решение, като изпраща делото на ДФЗ за ново разглеждане. Това решение е потвърдено на 29 декември 2008 г. от Върховния административен съд. Националните съдилища намират, че дружеството жалбоподател е представило всички необходими документи и че неговият проект отговаря на приложимите изисквания; в последния аспект те отбелязват, че лозовият разсад е селскостопанска продукция и следователно е подходящ за продажба на селскостопански пазар.

10. Заявлението за субсидия обаче не може да бъде преразгледано. В писмо от 10 декември 2009 г. изпълнителният директор на ДФЗ информира дружеството жалбоподател, че сключването на договори от ДФЗ с крайни бенефициенти по САПАРД е прекратено през октомври 2007 г., тъй като България се присъединява към Европейския съюз на 1 януари 2007 г.

Б. Деликтно производство

11. В началото на 2010 г. дружеството жалбоподател предявява деликтен иск срещу ДФЗ съгласно Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (вж. параграф 22 по-долу), като претендира обезщетение от 5 587 998 лв., което е равностойно на

приблизително 2 850 000 евро, което съответства на субсидията, която би получило, ако заявлението му е било прието, плюс лихва.

12. В решение от 15 ноември 2010 г. Административен съд София-град отхвърля иска, като намира по-конкретно, че отмяната на първия отказ на ръководителя на ДФЗ от 18 август 2006 г. (вж. параграф 8 по-горе) не може да се разглежда като означаваща, че във всеки случай дружеството жалбоподател е щяло да получи исканата субсидия. Не може да се установи пряка причинно-следствена връзка между окончателния отказ на ДФЗ за предоставяне на субсидията, съдържащ се в писмото му от 10 декември 2009 г. (вж. параграф 10 по-горе), и каквито и да е вреди, понесени от дружеството жалбоподател.

13. Въз основа на обжалване обаче, в решение от 15 април 2011 г. Върховният административен съд отменя първоинстанционното решение. Той констатира по-конкретно, че отказът, съдържащ се в писмото от 10 декември 2009 г. (вж. параграф 10 по-горе), е нищожен, тъй като противоречи на предишно окончателно съдебно решение. В това предишно решение е установено, че заявлението на дружеството жалбоподател за субсидия отговаря на приложимите критерии – заключение, което е задължително за ДФЗ. Отказът на ДФЗ от 10 декември 2009 г. се основава на факта, че приложимият срок за разглеждане на заявление за субсидия е изтекъл, но е било невъзможно да извърши такова разглеждане по негова вина. Ако е сключил договор за предоставяне на исканата от дружеството жалбоподател субсидия, вместо да постановява решението от 18 август 2006 г., което впоследствие е отменено, дружеството жалбоподател е щяло да получи исканата субсидия. По този начин неплащането на такава субсидия нанася на последното вреди. Що се отнася до размера на потенциалната субсидия, той е установен от вещо лице, назначено от Административен съд София-град, и е бил подкрепен от договори, подадени от дружеството жалбоподател и показващи цената на предвидените дейности. По този начин дружеството жалбоподател обосновава изцяло претенцията си в размер на горепосочената сума (5 587 998 лв. – вж. параграф 11 по-горе) и Върховният административен съд присъжда тази сума. Той присъжда на дружеството жалбоподател допълнителни 717 811 лв. (равностойността на приблизително 367 000 евро) като лихва.

14. Горното решение не подлежи на обжалване и е окончателно

15. След него, на 17 май 2011 г. дружеството жалбоподател получава изпълнителен лист срещу ДФЗ.

В. Възобновяване на производството

16. През юни 2011 г. министърът на финансите, действащ от името на държавата, иска отмяна на решението на Върховния

административен съд от 15 април 2011 г. и възобновяване на производството съгласно чл. 245 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 27 по-долу). Той посочва, че тъй като плащанията по САПАРД вече са спрени, обезщетението, присъдено на дружеството жалбоподател, трябва да бъде платено от държавния бюджет, което означава, че държавата е засегната от въпросното решение, но не е била призована да участва в производството.

17. В допълнение министърът излага редица аргументи относно същността на спора. Той посочва, че отказът на ДФЗ от 10 декември 2009 г. да разгледа заявлението на дружеството жалбоподател за субсидия не противоречи на предишните съдебни решения, тъй като се основава на нови факти. Освен това в деликтното производство ДФЗ оспорва договорите, представени от дружеството жалбоподател в подкрепа на претенцията му, но Върховният административен съд не взема предвид тези аргументи. В същото време единствено ДФЗ е компетентен да оцени приложимостта и осъществимостта на проекта на дружеството жалбоподател. И накрая, тъй като приложимите правила изискват дружеството жалбоподател да получи субсидия едва след като завърши проекта си, то не е доказало, че е използвало финансовите ресурси, за да го направи.

18. След това искане, на 6 октомври 2011 г. Върховният административен съд спира изпълнението на решението си от 15 април 2011 г.

19. Върховният административен съд провежда заседание на 1 декември 2011 г. Адвокатът на дружеството жалбоподател оспорва искането за възобновяване като посочва, че държавата е участвала в първоначалното производство и че Законът за отговорността на държавата и общините за вреди не изисква участието на министъра на финансите в такова производство. Адвокатът на ДФЗ моли искането за възобновяване да бъде уважено.

20. В решение от 20 декември 2011 г. Върховният административен съд уважава искането на министъра като намира, че условията, посочени в чл. 246 от Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 27 по-долу), са изпълнени. Той отменя предишното си решение, възобновява производството и изпраща делото за ново разглеждане, като се мотивира по-конкретно, както следва:

С чл. 11 от [Закона за подпомагане на земеделските производители] се създава Държавен фонд „Земеделие“. Съгласно ал. 2, т. 2 от цитираната норма, той изпълнява функциите на Агенция по САПАРД, като подпомага лицата по програмата - чл. 12, ал. 1 от закона. Самото подпомагане се осъществява под формата на предоставяне на субсидии. ... Всички тези норми показват, че в качеството си на Агенция по САПАРД, Държавен фонд „Земеделие“ може да сключва договори, изплащайки средства от ЕС, само в размера и за периода, предмет на регулиране в многогодишната финансова програма и съставените на

нейна основа годишни финансови програми. Със Закон за ратифициране на Споразумението между Република България и Комисията на Европейската общност, изменящо годишната финансова програма за 2006 г. по програмата САПАРД, на 24.03.2009 г. е ратифицирано това споразумение. Чл. 1 от него предвижда, че то изменя периода на валидност на финансовото задължение на Общността към страната за 2006 г. ... Ал. 2 на чл. 2 въвежда забрана за Агенцията по САПАРД да сключва договори, включващи средства на Общността на база на това Споразумение, с който и да е бенефициент след датата, на която Република България встъпи в договорни отношения, включващи форми на подпомагане за Развитие на селските райони като член на Европейския съюз.

Анализът на тези норми показва, че след 31.12.2009 г. ДФЗ, участващ в спорното правоотношение в качеството си на Агенция по САПАРД и притежаващ качеството на ответник по смисъла на чл. 205 от АПК, не е бил легитимиран да отговаря едностранно по предявения на 06.01.2010 г. срещу него иск във връзка с договор по САПАРД. Съгласно разпоредбата на чл. 4, ал. 4 от [Закона за подпомагане на земеделските производители], приходната и разходната част на фонда се утвърждават ежегодно от Министерски съвет по предложение на министъра на земеделието и храните ... Утвърждаването на фондовете се съгласува с министъра на финансите.

Предявеният срещу ДФЗ иск, макар и да има за правно основание чл. 1 от [Закона за отговорността на държавата и общините за вреди], е насочен към присъждане на сума, съставляваща равностойността на отказана финансова помощ по програма САПАРД и то след окончателното приключване на финансирането ѝ със средства на [Европейската] общност. Това предполага извънредно набиране на приход във фонда единствено чрез субсидия от държавния бюджет. По този начин решението по спора пряко рефлектира върху държавата и е неблагоприятно за нея. Налице са предпоставките по чл. 246, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс, поради което решението на тричленния състав в осъдителната му част следва да се отмени. ... Делото подлежи на връщане на Административен съд София- град за ново разглеждане от друг състав.“

21. След възобновяването деликтният иск на дружеството жалбоподател е разгледан отново и в окончателно решение на Върховния административен съд от 11 декември 2014 г. той е отхвърлен. Националните съдилища намират, че не е установена пряка причинно-следствена връзка между отказа на ДФЗ да предостави субсидия на дружеството жалбоподател и каквато и да е претърпяна от него вреда, тъй като плащането на такава субсидия би могло да се извърши само след като дружеството жалбоподател е направило инвестицията, която е предвидило. То обаче не е построило със собствени финансови средства селскостопанския пазар, който е планирало. Освен това за някои от документите, които то представя в подкрепа на молбата си за субсидия, е установено, че са подправени или нищожни.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Отговорност на държавата за вреди

22. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди гласи в чл. 1, ал. 1, че държавата и общините отговарят за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при изпълнение на техните административни задължения. Обезщетението, присъждано съгласно закона, включва всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от незаконосъобразното действие или бездействие (чл. 4). Всеки иск по чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ трябва да бъде разгледан от административните съдилища съгласно правила, съдържащи се в Административнопроцесуалния кодекс.

23. Чл. 7 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди гласи, че увреденият трябва да предяви иск срещу органа, „от чиито незаконни актове, действия или бездействия са причинени вредите“. Подобна разпоредба се съдържа в чл. 205 от Административнопроцесуалния кодекс.

24. В дела по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, при които частни лица искат обезщетения за вреди от ДФЗ, административните съдилища разглеждат техните искове и постановяват решения, без да призовават за участие министъра на финансите в качеството му на представител на държавата (*Решение № 17050 от 18.12.2013 г. на ВАС по адм. д. № 3951/2013 г., III о.; Решение № 610 от 16.01.2014 г. на ВАС по адм. д. № 4595/2013 г., III о.; Решение № 2635 от 25.02.2014 г. на ВАС по адм. д. № 6245/2013 г., III о.*). Министърът на финансите също така не участва в производства, при които националните съдилища разглеждат деликтни искове срещу други специализирани държавни ведомства (например *Решение № 826 от 22.01.2014 г. на ВАС по адм. д. № 6246/2013 г., III о.*, отнасящо се до иск срещу Националната здравноосигурителна каса; *Решение № 881 от 22.01.2014 г. на ВАС по адм. д. № 14924/2012 г., III о.*, отнасящо се до иск срещу Национална агенция „Митници“; *Решение № 1429 от 3.02.2009 г. на ВАС по адм. д. № 2964/2008 г., III о.*, отнасящо се до иск срещу Агенцията за приватизация).

25. В решение от 15 октомври 2015 г. обаче Върховният административен съд отменя предишно окончателно решение по отношение на деликтния иск на дружество срещу специализиран държавен орган – Българска агенция по безопасност на храните, действайки в изпълнение на чл. 246 от Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 27 по-долу) и при искане от страна на министъра на финансите (*Решение № 10745 от 15.10.2015 г. на ВАС по адм. д. №*

8783/2015 г.). Разгледаният деликтен иск се основава на факта, че за Агенцията ответник се твърди, че не е реагирала адекватно на огнище на инфекциозно заболяване, засягащо добитък. Животните са закупени чрез финансиране от САПАРД. Първоначалното решение, което е отменено, присъжда обезщетение на ищеца за пропуснатата бъдеща печалба и бъдещи земеделски субсидии. Като позволява възобновяването на производството, Върховният административен съд приема, че предишното решение е засегнало пряко държавата и е било неблагоприятно за нея, докато държавата не е била призована да участва.

26. Когато на физическо лице или дружество е присъдено обезщетение срещу държавен орган, те могат да получат изпълнителен лист, който трябва да бъде представен на финансовия отдел на този орган. Ако органът длъжник не е в състояние да изпълни задължението си в рамките на текущия бюджетен период, неговият висш орган е длъжен да осигури необходимите финансови средства през следващия бюджетен период (чл. 519 от Гражданския процесуален кодекс).

В. Възобновяване на административното съдебно производство

27. Възобновяването на административно съдебно производство, включително по деликтни искове по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, е предвидено в Административнопроцесуалния кодекс. Членове 245 до 249 разглеждат по-конкретно възобновяването по искане на трето лице. Съгласно чл. 246 това е допустимо, когато третото лице не е участвало в разглежданото производство и окончателното решение засяга неблагоприятно неговите права. Върховният административен съд е постановил, че правото на трето лице да участва в първоначалното производство трябва да е „гарантирано със закон“ (*Решение № 2271 от 29.02.2016 г. на ВАС по адм. д. № 6587/2015 г., VI о., Решение № 11979 от 11.11.2015 г. на ВАС по адм. д. № 6420/2015 г., II о.*). Към съответния момент чл. 240 от АПК гласи, че трети лица могат да поискат възобновяване в рамките на три месеца след узнаването на съдебното решение, което ги засяга, но не по-късно от година след влизането в сила на това решение.

28. Административно съдебно производство може да бъде възобновено на редица допълнителни основания, като например откриване на нови доказателства или констатация, че свидетел е дал неверни показания или е подправен документ (чл. 239 от Административнопроцесуалния кодекс).

В. Държавен фонд „Земеделие“

29. Държавен фонд „Земеделие“ („ДФЗ“) е създаден през 1998 г. с приемането на Закона за подпомагане на земеделските производители. Чл. 11, ал. 1 от ЗПЗП гласи, че ДФЗ е юридическо лице и се финансира от държавния бюджет. Основните задачи на ДФЗ, определени в чл. 11, ал. 2 от ЗПЗП, са следните: да подпомага финансово регистрираните земеделски стопани; да изпълнява функциите на Агенция САПАРД и като разплащателна агенция за селското стопанство, рибарството и развитието на селските райони; да предоставя средства на други лица и да изпълнява допълнителни задачи, когато са му дадени указания за това съгласно друго законодателство.

ПРАВОТО

ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА И ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

30. Дружеството жалбоподател се оплаква по чл. 6 § 1 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 от възобновяването на съдебното производство и отмяната от страна на Върховния административен съд на предишното му решение от 15 април 2011 г.

31. Чл. 6 § 1 от Конвенцията в относимите си части гласи:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения..., има право на справедливо ... гледане ... от ... съд ...“

Чл. 1 от Протокол № 1 гласи:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.“

Предходните разпоредби не накръняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.“

А. Аргументи на страните

32. Правителството твърди, че при отмяната на решението от 15 април 2011 г. Върховният административен съд надлежно е приложил закона. Оспорвайки това решение, министърът на финансите не е

действал като представител на изпълнителната власт, а като “представител на най-общата идея за обществен интерес”. Освен това отмяната на въпросното съдебно решение е „основана на нови факти“ и е имала за цел да поправи „грешка“ на съдиите, които го постановяват, а именно неотчитането на прекратяването на плащанията по САПАРД след присъединяването на България към Европейския съюз и произтичащата от това необходимост обезщетението, присъдено от Върховния административен съд, да се плати от държавния бюджет. Последващото разглеждане на иска на дружеството жалбоподател показва, че то се позовава на подправени или нищожни документи и неоснователно иска да получи субсидия по САПАРД. При повторното разглеждане на иска за обезщетение на дружеството жалбоподател след възобновяването, националните съдилища правилно го отхвърлят.

33. Дружеството жалбоподател посочва, че и ДФЗ, и министърът на финансите са държавни органи и по този начин „еманации на държавната власт“, и се позовава на предишни решения на Съда, в които е констатирано, че България е в нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1, след като за решения, постановени срещу държавни или общински органи, е установено, че не са задължителни за други такива органи (*Кехая и други срещу България*, № 47797/99 и 68698/01, 12 януари 2006 г.; *Дечева и други срещу България*, № 43071/06, 26 юни 2012 г.; *Ченгелян и други срещу България*, № 47405/07, 21 април 2016 г.). Дружеството жалбоподател отбелязва освен това, че макар обезщетението за вреди, присъдено му в съдебното решение от 15 април 2011 г., действително да е трябвало да бъде платено от държавния бюджет, това се отнася само до „техниката на плащане“, а не до положението на страните в заведеното от него деликтно производство. То отхвърля като неоснователна позицията на Правителството, че възобновяването на производството се основава на нови факти.

Б. Преценката на Съда

1. Допустимост

34. Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3 (а) от Конвенцията. Той отбелязва още, че тя не е недопустима на други основания. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

35. Правото на справедливо гледане пред съд, гарантирано от чл. 6 § 1 от Конвенцията, трябва да се тълкува в светлината на Преамбюла

на Конвенцията, който наред с другото обявява върховенството на закона за част от общото наследство на Договарящите държави. Един от основните аспекти на върховенството на закона е принципът на правната сигурност, който изисква наред с другото, когато съдилищата окончателно решават даден въпрос, тяхното решение да не се поставя под въпрос (вж. *Brumărescu v. Romania* [GC], № 28342/95, § 61, ЕСПЧ 1999-VII, и *Driza v. Albania*, № 33771/02, § 63, ЕСПЧ 2007-V (откъси)). Правната сигурност предполага спазването на принципа *res judicata*, т.е. принципа на окончателност на съдебните решения. Този принцип подчертава, че нито една страна няма право да иска преразглеждане на окончателно и задължително решение само за целите на получаване на повторно разглеждане и ново решение по делото. Правомощията за контрол на висшестоящите съдилища трябва да се упражняват за коригиране на съдебни грешки, а не за извършване ново разглеждане. Контролът не трябва да се третира като обжалване под прикритие, а самата възможност да има две гледни точки по темата не е основание за преразглеждане. Отклонението от този принцип е оправдано само когато е необходимо поради обстоятелства от съществено и непреодолимо естество (вж. *Ryabykh v. Russia*, № 52854/99, § 52, ЕСПЧ 2003-IX; *Roșca v. Moldova*, № 6267/02, § 25, 22 март 2005 г.; *Giuran v. Romania*, № 24360/04, § 30, ЕСПЧ 2011 г. (откъси)). Съответните съображения, които трябва да се вземат предвид в тази връзка, включват по-конкретно ефекта от възобновяването и всички последващи производства върху индивидуалното положение на жалбоподателя (вж. *Lenskaya v. Russia*, № 28730/03, § 33, 29 януари 2009 г.).

36. В настоящия случай дружеството жалбоподател, след като предявява деликтен иск срещу ДФЗ след отхвърлянето на заявлението му за субсидия, получава решение по този иск (вж. параграфи 13-14 по-горе). Скоро след решението на Върховния административен съд от 15 април 2011 г. то получава изпълнителен лист (вж. параграф 15 по-горе).

37. Въпреки това, след искането на министъра на финансите, позовавайки се на промени във функционирането на САПАРД и водещи до промени в плащането на каквото и да е обезщетение, Върховният административен съд спира изпълнението на решението от 15 април 2011 г., провежда заседание относно искането за възобновяване и с решение от 20 декември 2011 г. отменя предишното решение. Той възобновява производството като намира, че условията на Административнопроцесуалния кодекс са изпълнени (вж. параграф 20 по-горе).

38. Правейки това, Върховният административен съд се позовава на разпоредби, насочени към гарантиране правата на трети лица, които не са участвали, но правата им са засегнати при съдебно производство.

Съдът намира, че защитата на правата и законните интереси на такива трети лица по принцип може да представлява легитимна причина, обосноваваща отмяната на окончателно решение, без това да е в противоречие с принципа на правната сигурност (вж. *Protsenko v. Russia*, № 13151/04, §§ 32-34, 31 юли 2008 г., и *Karen Poghosyan v. Armenia*, № 62356/09, § 47, 31 март 2016 г.).

39. Върховният административен съд констатира, че държавата, представлявана от министъра на финансите, е била засегната неблагоприятно от решението от 15 април 2011 г. и има право да участва в производството, което оправдава неговото възобновяване и преразглеждането на делото (вж. параграф 20 по-горе). В искането си за възобновяване министърът добавя и редица аргументи по съществото на иска на дружеството жалбоподател (вж. параграф 17 по-горе).

40. Решението на Върховния административен съд от 20 декември 2011 г. се основава на факта, че дружеството жалбоподател иска обезщетение за отказа на субсидията по САПАРД – програма на Европейския съюз, насочена към финансиране на предприсъединителни мерки в областта на земеделието и развитието на селските райони в няколко държави, включително България (вж. параграф 6 по-горе). След присъединяването на България към Европейския съюз през 2007 г. плащанията по тази програма са преустановени и Върховният административен съд отбелязва, че всяка вреда, дължима от ДФЗ за негов неуспех да предостави субсидия по САПАРД на дружеството жалбоподател преди закриването на програмата, трябва да се плати вместо това от държавния бюджет (вж. параграф 20 по-горе).

41. Съдът от своя страна приема констатацията на националния съд, че чл. 246 от Административнопроцесуалния кодекс, определящ условията за възобновяване на административно съдебно производство (вж. параграф 27 по-горе), е изпълнен. Той отбелязва, че действително, докато действа като Агенция САПАРД, ДФЗ е изплащал средства на Европейския съюз, и че поради закриването на програмата обезщетението за вреди, присъдено на дружеството жалбоподател в обжалваното решение от 15 април 2011 г., би трябвало да бъдат платени от държавния бюджет. По този начин изглежда, че държавата, представлявана от министъра на финансите – органът, отговарящ за управлението на държавния бюджет, наистина е била „неблагоприятно засегната“ от посоченото решение.

42. Освен това Съдът отбелязва, че подобни заключения са направени и в друго дело, разгледано от Върховния административен съд през 2015 г., също относно възобновяването на производство за разглеждане на деликтен иск, свързан с получаване на субсидия по САПАРД (вж. параграф 25 по-горе). Що се отнася до останалите дела,

свързани с деликтни иски срещу ДФЗ и други специализирани държавни ведомства по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (вж. параграф 24 по-горе), разглеждането им без участието на министъра на финансите като представител на държавата не означава, че при конкретните обстоятелства по настоящото дело – което, както вече е отбелязано, се отнася до плащането на средства от Европейския съюз, да се смята министърът за засегната страна с право на участие е произволно.

43. Дружеството жалбоподател, като оспорва възобновяването на производството по делото, се позова на няколко по-ранни дела срещу България, свързани с *res judicata* и стабилността на окончателните съдебни решения (вж. параграф 33 по-горе). Съдът обаче смята, че настоящото дело следва да се разграничи. Решенията, на които се позовава дружеството жалбоподател, се отнасят до процеса на реституция, докато настоящият случай се намира в различен контекст. Нещо повече, той не засяга както по-ранните дела отделно производство, при което предишно окончателно решение не е взето под внимание, в някои случаи след като вече е било изпълнено (вж. *Кехая и други*, §§ 19-26, и *Ченгелян и други*, §§ 11-14, и двете цитирани по-горе). Разглежданият случай засяга, както беше обсъдено по-горе, възобновяването на деликтното производство, което първоначално приключва в полза на дружеството жалбоподател, при условия, предвидени в закона. За подобно възобновяване не може да се каже, каквато е ситуацията в делата, на които се позовава дружеството жалбоподател (вж. по-специално § 69 от *Кехая и други*), че дава на държавата неоправдан „втори шанс“ да получи благоприятен изход на спор, вече приключен с окончателно решение.

44. Освен това в настоящия случай министърът на финансите иска възобновяване на деликтното производство, заведено от дружеството жалбоподател скоро след решението от 15 април 2011 г. (вж. параграф 16 по-горе), и правото му да поиска такова възобновяване е ограничено от строги срокове (вж. параграф 27 по-горе накратко). Следователно случаят не се отнася до широка възможност за оспорване на окончателно съдебно решение, както е например в *Кехая и други*, която Съдът намира за небалансирана и застрашаваща правната несигурност (вж. § 69 от решението).

45. Съответно Съдът намира, че отмяната на решението от 15 април 2011 г. в полза на дружеството жалбоподател е насочена към гарантиране на правата на трето лице, както е предвидено в националното законодателство.

46. Освен това Съдът отбелязва, че след възобновяването на делото на дружеството жалбоподател, националните съдилища отхвърлят деликтния му иск въз основа на елементи, които не са били установени преди това, а именно позоваването от страна на дружеството

жалбоподател в заявлението му за субсидия на документи, които са подправени или нищожни (вж. параграф 21 по-горе). По този начин изглежда, че възобновяването легитимно служи на целта за поправяне на предишна съдебна грешка.

47. Що се отнася до ефекта от възобновяването върху индивидуалното положение на дружеството жалбоподател – критерий, установен от Съда в предишни дела (вж. параграф 35 по-горе), Съдът отбелязва, че решението от 15 април 2011 г., въпреки че се смята за окончателно, не е било изпълнено, и както вече бе отбелязано по-горе, е оспорено от министъра на финансите скоро след постановяването му и в съответствие с националните законови разпоредби за възобновяване (вж. параграф 16 по-горе). Освен това при преразглеждането на деликтния иск на дружеството жалбоподател, националните съдилища достигат до заключението, че не съществува пряка причинно-следствена връзка между претендираните от него вреди и неуспеха на ДФЗ да предостави субсидия. Отбелязано е по-конкретно, че субсидия може да бъде изплатена едва след като дружеството жалбоподател само направи планираната инвестиция и построи селскостопанския пазар, но това не е било направено (вж. параграф 21 по-горе). Съдът не вижда причина да смята, че тези заключения са в противоречие с чл. 6 § 1 от Конвенцията.

48. С оглед на гореизложеното Съдът е убеден, че възобновяването на производството и отмяната на съдебното решение от 15 април 2011 г. се налагат от обстоятелства от съществено и непреодолимо естество, както се изисква от съдебната му практика (вж. параграф 35 по-горе), и че не е в нарушение на принципа на правната сигурност.

49. Съответно не е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

50. Що се отнася до оплакването по чл. 1 от Протокол № 1, независимо дали за дружеството жалбоподател може да се каже, че е имало легитимни очаквания да получи първоначално присъденото му обезщетение, намесата, от която се оплаква, е законосъобразна. Както е посочено по-горе, тя се основава на разпоредбите на националното законодателство и Съдът е убеден, че тези разпоредби са приложени по начин, съвместим с чл. 6 § 1 от Конвенцията. Освен това намесата преследва легитимна цел, а именно защита на правата на държавата като страна, засегната от окончателно решение.

51. Съдът е постановил, че властите не трябва да бъдат възпрепятствани да поправят грешките си, дори и тези, произтичащи от собствената им небрежност, тъй като другото противоречи на доктрината за неоснователно обогатяване (вж. *Moskal v. Poland*, № 10373/05, § 73, 15 септември 2009 г.; *Bogdel v. Lithuania*, № 41248/06, § 66, 26 ноември 2013 г.; *Данаилов и други срещу България* (решение за допустимост), № 47353/06, § 53, 10 февруари 2015 г.). По отношение на разглеждания случай Съдът посочва по-горе, че отмяната на

решението от 15 април 2011 г. е насочена към поправяне на грешка. Както е обсъдено допълнително (вж. параграф 47 по-горе), няма причина да се смята, че такава отмяна налага прекомерна индивидуална тежест за дружеството жалбоподател. Като има предвид, че както е установено впоследствие, то се е позовало на подправени и нищожни документи в подкрепа на заявлението си за субсидия (вж. параграф 21 по-горе), Съдът отбелязва освен това, че би могло да бъде съмнително дали дружеството е действало добросъвестно (вж. *Данаилов и други*, цитирано по-горе, § 54).

52. С оглед на гореизложеното Съдът постановява, че не е налице нарушение на чл. 1 от Конвенцията.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че не е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Приема*, че не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 5 септември 2019 г. в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Милан Бласко
заместник-секретар

Ангелика Нусбергер
председател